

**NATUURHISTORISCHE EN ANDERE NOTITIES
NATURAL HISTORY AND OTHER NOTES**

Privé uitgave: H.K. Mienis, Kibboets Netzer Sereni, IL-7039500, Israël
Privately published: H.K. Mienis, Kibbutz Netzer Sereni, IL-7039500, Israel

Downloadable from: http://israel-nature-site.com/?page_id=1872%E2%80%8F

INHOUD-CONTENTS

Voorwoord – Preface..... 2

Mienis, H.K & Mienis, D.: Ladybird beetles (Coccinellidae) in kibbutz Netzer Sereni, Israel 3. Species belonging to the subfamily Scymninae (Part 1) . 3

Mienis, H.K.: Is de exotische Gekielde loofslak *Hygromia cinctella* een algemene slak aan het worden in de tuinen en parken in Joure, Friesland? 8

Mienis, H.K.: An Iraqi coin found in the fields of kibbutz Netzer Sereni 11

Mienis, H.K.: Een Marmergrondel *Proterorhinus semilunaris* in de Famberhorst, Joure 14

Mienis, H.K.: De Parkoorworm *Apterygida media* komt ook voor in de Famberhorst, Joure 16

Voorwoord

Dit 30ste nummer van 'Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes' bevat vijf korte notities gebaseerd op vondsten, waarnemingen of studies gedaan in Nederland of Israël.

Deze nieuwsbrief is voorlopig gepland als een kwartaal uitgave. Van elk nummer zullen 50 gelijktijdig gedrukte exemplaren verschijnen die voornamelijk bestemd zijn voor bibliotheken van instituten en museums. Elk nummer is ook gratis elektronisch verkrijgbaar via de website van mijn collega en vriend Oz Rittner:

http://israel-nature-site.com/?page_id=1872%E2%80%8F

Hoewel deze uitgave geheel voldoet aan de eisen die de 'Internationale Commissie voor Zoologische Naamgeving' gesteld heeft voor een wetenschappelijk tijdschrift, zullen in dit tijdschrift geen artikelen gepubliceerd worden die van invloed zijn op de naamgeving van een of andere wetenschappelijke eenheid.

Artikelen mogen overgenomen worden mits de schrijver daarover geïnformeerd is en de bron genoemd wordt.

Deze publikatie wordt geïndexeerd in de 'Zoological Record' en heeft een officieel 'International Serial Standard Number' ontvangen: ISSN 2518-5705.

Preface

This 30th issue of 'Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes' contains five short notes based on finds, observations or studies made in the Netherlands or Israel.

This newsletter is planned for the meantime as a quarterly. Of each number 50 simultaneously printed copies will appear which are primarily intended for libraries of institutes and museums. Each issue is downloadable free of charge by means of the website of my colleague and friend Oz Rittner:

http://israel-nature-site.com/?page_id=1872%E2%80%8F

Although this publication meets the standards of a permanent scientific journal as stipulated by the 'International Commission for Zoological Nomenclature' no articles will be published in this journal which will influence the nomenclature of a certain taxonomic unit.

Articles may be reprinted on the understanding that the author is informed about it and the source mentioned.

This publication is being indexed in the 'Zoological Record' and has received an official 'International Serial Standard Number': ISSN 2518-5705.

**Ladybird beetles (Coccinellidae) in kibbutz Netzer Sereni, Israel 3. Species
belonging to the subfamily Scymninae (Part 1)**

Henk K. Mienis & Dana Mienis

Kibbutz Netzer Sereni, IL-7039500 Israel

mienis@netzer.org.il & danamienis@hotmail.com

**Lieveheersbeestjes (Coccinellidae) in kibboets Netzer Sereni, Israel 3. Soorten
die behoren tot de subfamilie Scymninae (Part 1)**

In deze aflevering betreffende de Lieveheersbeestjes aangetroffen in kibboets Netzer Sereni worden gegevens verstrekt betreffende zes soorten die tot vijf genera in de subfamilie Scymninae behoren: *Clitostethus*, *Cryptolaemus*, *Hyperaspis*, *Nephus* and *Stethorus*. De meeste exemplaren van deze kleine tot zeer kleine kevertjes werden aangetroffen op een lijmval aanwezig in een Feijoa of Ananasguave *Acca sellowiana* en een Chinese roos *Hibiscus rosa-sinensis*. Een deel van deze Lieveheersbeestjes werd indertijd ingevoerd voor de biologische controle van bladluizen en andere zuigende insecten in de Israëlische citrusplantages, andere boomgaarden en de land- en tuinbouw.

In the past we have paid attention to the presence of the Bryony ladybird *Henosepilachna argus* (H.K. Mienis & D. Mienis, 2019), eight species belonging to the subfamily Coccinellinae (H.K. Mienis & D. Mienis, 2020) and one each belonging to the genera *Chilocorus*, *Exochomus*, *Rhizophobius*, *Rodolia* and *Serangium* in kibbutz Netzer Sereni (H.K. Mienis & D. Mienis, 2021). In this instalment we are dealing with six additional Ladybird beetles belonging to the subfamily Scymninae within the Coccinellidae. At least part of these tiny beetles was once deliberately introduced as biological agents in the combat of aphids, scale insects, whiteflies, cottony cushion scales and mites in various sectors of Israeli agriculture. Especially the smaller species were all encountered on two glue traps respectively in a Feijoa *Acca sellowiana* and in a Chinese rose *Hibiscus rosa-sinensis* in the senior author's garden.

**Subfamily Scymninae
Clitostethus arcuatus (Rossi, 1794)**

This is a very small species, 1.2-1.5 mm, with a characteristic "U"-shaped sign on the elytra.

Both adults and larvae are feeding on all stages of whiteflies. This palearctic species has been introduced into Israel from Germany and Italy (Halperin *et al.*, 1995).

Records:

In Henk's garden on a glue trap in a Feijoa *Acca sellowiana*, leg. H.K. Mienis, 7 June 2020 (1).

Cryptolaemus montrouzieri Mulsant, 1853

Head, pronotum and end parts of the elytra are of an orange-brown color, while the main part of the elytra are uniformly coal-black. The legs are also blackish. It may reach a size of 6 mm, but most specimens caught in Israel are smaller.

It is a predator of scale insects, especially mealybugs, and for that purpose this Australian species has been introduced on numerous occasions into Israel (Bytinski-Salz, 1966; Halperin *et al.*, 1995).

It looks very much like *Rhyzobius lophantae* but that species is smaller: 1.7-2.8 mm, and the legs of that species are of an orange-brown color.

Records:

Near Henk's house on a blanket, leg. H.K. Mienis, 12 July 2016 (1) and 25 July 2016, (1).

In Henk's garden on a glue trap in a Feijoa *Acca sellowiana*, leg. H.K. Mienis, 28 June 2020 (2); 5 July 2020 (1); 10 July 2020 (2); 12 July 2020 (4); 13 July 2020 (3); 15 July 2020 (2); 16 July 2020 (1); 17 July 2020 (1); 18 July 2020 (1); 20 July 2020 (1); 23 July 2020 (1); 26 July 2020 (2); 28 July 2020 (2); 29 July 2020 (4); 30 July 2020 (1); 31 July 2020 (2); 1 August 2020 (1); 2 August 2020 (5); 3 August 2020 (1); 4 August 2020 (1); 6 August 2020 (1); 7 August 2020 (2); 8 August 2020 (2); 10 August 2020 (1); 11 August 2020 (1); 12 August 2020 (1); 13 August 2020 (1); 15 August 2020 (1); 17 August 2020 (1); 18 August 2020 (1); 20 August 2020 (1); 22 August 2020 (1); 23 August 2020 (1); 24 August 2020 (1); 27 August 2020 (2); 30 August 2020 (1); 4 September 2020 (1) and 5 November 2020 (1).

In Henk's garden on a glue trap in a Chinese rose *Hibiscus rosa-sinensis*, leg. H.K. Mienis, 25 June 2020 (1); 30 June 2020 (1); 2 July 2020 (1); 6 July 2020 (1); 7 July 2020 (1); 9 July 2020 (3); 11 July 2020 (3); 12 July 2020 (4); 13 July 2020 (1); 14 July 2020 (2); 15 July 2020 (1); 20 July 2020 (1); 25 July 2020 (2); 28 July 2020 (2); 29 July 2020 (1); 30 July 2020 (2); 1 August 2020 (2); 2 August 2020 (3); 3 August 2020 (3); 5 August 2020 (2); 6 August 2020 (1); 8 August 2020 (1); 17 August 2020 (1); 20 August 2020 (2); 25 August 2020 (1); 4 September 2020 (1); 16 October 2020 (1); 24 October 2020 (1) and 31 December 2020 (1).

In Henk's house, killed in UV-insect trap, leg. H.K. Mienis, September 2020 (1).

Hyperaspis polita Weise, 1885

A small glabrous black species of about 3 mm with two to six spots on the elytra, the front and the back spots are usually connected which each other along the sides of the elytra.

It is feeding on mealybugs and lives in various countries in Asia and North Africa.

Records:

In Henk's garden on a glue trap in a Feijoa *Acca sellowiana*, leg. H.K. Mienis, 21 June 2020 (1); 15 July 2020 (1); 17 July 2020 (1); 26 July 2020 (3); 28 July 2020 (3); 1 August 2020 (1); 2 August 2020 (2); 3 August 2020 (1); 4 August 2020 (1); 6 August 2020 (1); 8 August 2020 (1); 22 August 2020 (1) and 15 October 2020 (1).

In Henk's garden on a glue trap in a Chinese rose *Hibiscus rosa-sinensis*, leg. H.K. Mienis, 23 June 2020 (1); 1 July 2020 (1); 24 July 2020 (1); 28 July 2020 (1); 30 July 2020 (1); 3 August 2020 (1); 4 August 2020 (1); 5 August 2020 (1) and 30 August 2020 (1).

In the office of the local dairy farm, leg. D. Mienis, 17 August 2020 (1).

Nephus (Nephus) crucifer Fleischer, 1900

This small species, 1.8-2.2 mm, is characterized by the presence of a dark cross (crucifix) along the suture of the otherwise light-brown elytra. Pronotum is dark-brown to black.

It occurs in south-west Asia and Africa.

Records:

In Henk's garden on a glue trap in a Feijoa *Acca sellowiana*, leg. H.K. Mienis, 30 May 2020 (1); 2 June 2020 (2); 7 June 2020 (1); 8 June 2020 (2); 11 June 2020 (1); 12 June 2020 (2); 18 June 2020 (1); 23 June 2020 (1); 25 June 2020 (1); 26 June 2020

(2); 29 June 2020 (1); 1 July 2020 (1); 2 July 2020 (3); 3 July 2020 (1); 4 July 2020 (5); 6 July 2020 (3); 9 July 2020 (1); 16 July 2020 (1); 18 July 2020 (1); 20 July 2020 (1); 21 July 2020 (1); 28 July 2020 (1); 27 August 2020 (1); 28 August 2020 (1); 14 October 2020 (1); 23 October 2020 (1) and 30 October 2020 (1).

In Henk's garden on a glue trap in a Chinese rose *Hibiscus rosa-sinensis*, leg. H.K. Mienis, 2 June 2020 (3); 4 June 2020 (1); 5 June 2020 (1); 7 June 2020 (1); 8 June 2020 (2); 9 June 2020 (3); 12 June 2020 (1); 14 June 2020 (2); 18 June 2020 (1); 17 June 2020 (1); 1 July 2020 (1); 4 July 2020 (1); 16 July 2020 (2); 17 July 2020 (1); 22 July 2020 (1); 28 July 2020 (1); 29 July 2020 (1); 6 August 2020 (2); 13 August 2020 (1); 14 August 2020 (1); 17 August 2020 (2); 18 August 2020 (2); 21 August 2020 (1); 4 September 2020 (1) and 30 October 2020 (1).

***Nephus (Nephus) quadrimaculatus* (Herbst, 1783)**

A small blackish species, 1.5 – 2 mm, with four large yellow or red blotches on the elytra. It looks somewhat like *Nephus crucifer* but the two yellow or reddish colored spots on each elytron are not connected with each other.

It feeds on aphids and mealybugs. It is a European species.

Records:

In Henk's garden on a glue trap in a Chinese rose *Hibiscus rosa-sinensis*, leg. H.K. Mienis, 13 June 2020 (1).

***Stethorus gilvifrons* (Mulsant, 1850)**

A small completely black species, 1.2-2.0 mm.

It feeds especially on red spider mites.

Records:

In Henk's garden on a glue trap in a Feijoa *Acca sellowiana*, leg. H.K. Mienis, 31 May 2020 (1); 7 June 2020 (1); 16 June 2020 (1); 30 July 2020 (3); 22 August 2020 (3) and 30 October 2020 (1).

In Henk's garden on a glue trap in a Chinese rose *Hibiscus rosa-sinensis*, leg. H.K. Mienis, 27 May 2020 (1); 4 June 2020 (1); 10 June 2020 (1); 21 June 2020 (1); 7 July 2020, (5); 8 July 2020 (1); 19 July 2020 (1); 27 July 2020 (2); 28 July 2020 (1); 29 July 2020 (4); 30 July 2020 (4) and 10 August 2020 (5).

The fourth instalment of our study of the Coccinellidae observed in kibbutz Netzer Sereni will deal with the genus *Scymnus*.

Acknowledgements

We like to thank the photographers: Oz Rittner (the Steinhardt Museum of Natural History, Tel Aviv University), Elias Handel (Palestine Museum of Natural History, Bethlehem University) and two anonymous illustrators, for the use of their pictures.

References

- Bytinski-Salz, H., 1966. An annotated list of insects and mites introduced into Israel. Israel Journal of Entomology, 1: 15-48.
- Halperin, J., Merkl, O. & Kehat, M., 1995. An annotated list of the Coccinellidae (Coleoptera) of Israel and adjacent areas. Phytoparasitica, 23 (2): 127-137.
- Mienis, H.K. & Mienis, D., 2019. Records of the Bryony ladybird *Henosepilachna argus* from kibbutz Netzer Sereni and its vicinity in Israel. Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes, 23: 7-12.
- Mienis, H.K. & Mienis, D., 2020. Ladybird beetles (Coccinellidae) in kibbutz Netzer Sereni, Israel 1. Introduction and the subfamily Coccinellinae. Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes, 28: 14-20.
- Mienis, H.K. & Mienis, D., 2021. Ladybird beetles (Coccinellidae) in kibbutz Netzer Sereni, Israel 2. Species belonging to the subfamilies Chilocorinae, Coccidulinae, Ortalinae and Sticholotinae. Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes, 29: 12-16.

Is de exotische Gekielde loofslak *Hygromia cinctella* een algemene slak aan het worden in de tuinen en parken in Joure, Friesland?

Henk K. Mienis

Kibboets Netzer Sereni, IL-7039500 Israël

mienis@netzer.org.il

Is the exotic Girdled snail *Hygromia cinctella* becoming a common snail in gardens and parks in Joure, Friesland?

The invasive, exotic Girdled snail *Hygromia cinctella* occurs at least in four gardens and parks in Joure. Especially the presence on Mountain fleece *Persicaria amplexicaulis*, which is intensively used in gardens and parks in Joure, forms an indication that this exotic land snail is most probably already quite commonly living in that urban area of Friesland.

Enkele jaren geleden, om precies te zijn op 9 oktober 2017, trof ik tot mijn verrassing de Gekielde loofslak *Hygromia cinctella* (Draparnaud, 1801), Fam. Hygromiidae, aan op de hoek van de Harddraversweg en de Omkromte in Joure. Levende exemplaren werden vooral waargenomen op Grote brandnetel *Urtica dioica* (Fig. 1), Braam *Rubus* species, Haagwinde *Calystegia sepium* en Hop *Humulus lupulus* (Mienis, 2018).

Fig. 1: De Gekielde loofslak op Grote brandnetel

De Gekielde loofslak is een invasieve, exotische slak uit het Mediterrane gebied, die voor het eerst in Nederland werd aangetroffen in het Beatrixpark, Amsterdam, in oktober 1995 (Neckheim, 1996). Sindsdien wordt deze soort bijna dagelijks gerapporteerd uit bijna geheel Nederland op de website waarneming.nl. Uit Friesland zijn echter slechts heel weinig betrouwbare waarnemingen bekend.

In de herfst van 2018 werd de Gekielde loofslak niet alleen opnieuw aangetroffen op de hoek van de Harddraversweg en Omkromte, maar ook bij de altijd afgesloten ingang naar de Famberhorst tussen de huizen op Omkromte 8 en 10. Daar kroop deze slak rond op Braam *Rubus* species en op stengels van de Reuzenberenklauw *Heracleum mantegazianum* (Mienis, 2019).

In het najaar van 2019 en 2020 werd de Gekielde loofslak opnieuw aangetroffen op beide vindplaatsen in Joure. Tot mijn verrassing trof ik dit slakje echter ook in grote aantallen aan op Duizendknoop *Persicaria amplexicaulis* in het bloemenperk tegenover Ter Huivra op 9 september 2020 (Fig. 2) en op dezelfde plant in de voortuin van Vegelin State, Harddraversweg 4, op 4 oktober 2020. Op beide nieuwe vindplaatsen kwam *Hygromia cinctella* voor in gezelschap van de Zwartgerande tuinslak *Cepaea nemoralis* en de Segrijnslak *Cornu aspersum*.

Fig. 2: De Gekielde loofslak op blad van Duizendknoop

Jonge exemplaren van de Segrijnslak worden regelmatig gedetermineerd als Gekielde loofslakken op zowel de Nederlandse website waarneming.nl als de Belgische website waarnemingen.be. De echte Gekielde loofslak heeft altijd een lensvormig huisje waarbij het kegelvormige gedeelte van de schelp dat wil zeggen het deel vanaf de kiel op de periferie van het huisje tot aan de top van het huisje altijd iets groter is dan het gedeelte onder de kiel, terwijl in juveniele Segrijnslakken het omgekeerde het geval is zodat de mondopening van het huisje altijd veel groter is dan in de Gekielde loofslak.

De vondsten van de Gekielde loofslak op twee plaatsen op Duizendknoop (Fig. 3), een heel algemene plant in tuinen, plantsoenen en parken in Joure, vormen een

indikatie dat deze invasieve exotische slakkensoort waarschijnlijk reeds heel algemeen in Joure voorkomt.

Fig. 3: Duizendknoop *Persicaria amplexicaulis*

Geraadpleegde literatuur

Mienis, H.K., 2018. De eerste vondst van de Gekielde loofslak *Hygromia cinctella* (Draparnaud, 1801) in Joure, Friesland. *Spirula*, 414: 44.

Mienis, H.K., 2019. Nogmaals iets over de Gekielde loofslak *Hygromia cinctella* in Joure, Friesland. *Spirula*, 419: 39-40.

Neckheim, C.M., 1996. *Hygromia cinctella* (Draparnaud, 1801) in Nederland. *Basteria*, 60 (1-3): 7-8.

An Iraqi coin found in the fields of kibbutz Netzer Sereni

Henk K. Mienis

Kibbutz Netzer Sereni, IL 7039500 Israel

mienis@netzer.org.il

Een munt uit Irak gevonden in de velden van kibboets Netzer Sereni

During walks in the fields of kibboets Netzer Sereni, Israël, hebben we een klein geoxideerd muntje gevonden dat een 1Fils munt uit Irak bleek te zijn dat gemunt was in 1938. Hoe dit muntje daar terecht is gekomen zal we altijd een raadsel blijven ofschoon enkele mogelijkheden geopperd worden in de tekst.

When I settled in kibbutz Netzer Sereni in 1970 almost the entire village was surrounded by large citrus plantations where they were growing especially shamouti oranges (known in the Netherlands as Jaffa's). Parts of these plantations were already quite old and slowly but steadily they were replaced by other types of citrus fruits for example clementina's and grapefruits. Now and then they turned the former plantations into arable field which could be used for field crops (peanuts, maize, wheat or potatoes). This happened for example at the south-eastern and southern border of the kibbutz in the vicinity of our house. We liked to walk those fields often in the afternoon or during the weekends.

In particularly we liked to visit a certain spot which throughout the years remained uncultivated because it consisted in part of a kurkar outcrop, a local sandstone, on which some shrubs were growing and where always reptiles were running or crawling around.

Among the latter often a Palestinian viper *Daboia palaestinae* or a huge Large whip snake *Dolichophis jugularis asianus* was resting under large pieces of plywood, but never they were encountered together. However, our children loved most of all to encounter a Sand boa *Eryx jaculus*, of which they were not afraid and which could be used as a living play toy for several hours, till it was released at the same spot it was caught.

However, even on cold days that no reptiles were to be seen, they enjoyed walking the fields. We found always some interesting things: a horseshoe, a part of an old broken pipe, a large spine of an Indian crested porcupine *Hystrix indica*, or a strange looking coin. With either words we had never a dull moment during such walks.

Coins we found in numbers of most historic periods although Ottoman coins and those issued during the British Mandate were most often recovered.

Sometimes a mystery coin was among them like the one mentioned in the title. It was found some 20 years ago a few meters from the protruding sandstone rock mentioned above. It was heavily oxidated, like some of our old Roman coins, but the form and weight, was that of a modern coin. After cleaning it turned out an Iraqi coin of one Fils released for use in 1938 (Fig. 1). The figure is not of the coin we found, because

it was in a too poor state of preservation, so we used a photograph of a specimen in better condition we found on the internet.

Fig. 1: A copper coin of one Fils minted in 1938 during the reign of Ghazi I in Iraq

It is minted from copper towards the end of the reign of king Ghazi I (1933-1939), but it remained in use at least until 1953 when it was replaced by a quite similar coin during the reign of Faisal II (1939-1958) (Krause & Mishler, 1989). In 1959 Iraq became a Republic and changed all his coins.

What was this coin doing in the fields of kibbutz Netzer Sereni?

In the case of another puzzling coin: the 10 Pfennig German coin minted in 1873, we found a direct link with the building of the Templer's Spohn farm towards the end of the 19th Century at a spot which forms now part of kibbutz Netzer Sereni (Mienis, 2021). No such link is known of former Iraqi activities in the area now covered by the kibbutz.

However, there might have been a connection between the British army stationed in the vicinity of the former Spohn farm at nearby Sarafand and Iraq. During World War II British Troops, among them soldiers stationed in Palestine, were fighting in 1941 against pro-German and pro-Italian groups in Iraq.

Another possibility might be the fact that in 1948 pro-Palestine freedom-fighters from Iraq were active in Palestine before and during the War of Independence in 1948. Quite a lot of victims among these so-called freedom-fighters were buried in a cemetery near Betlehem, but none seem to have actually operated in or near the region where the kibbutz is situated.

The most likely event might be the following: With the establishment of the State of Israel in 1948 Jews started to arrive from Iraq especially during the "Aliya Ezra and Nechamia" between 1951 and 1960 when among others 126.000 Jews from Iraq settled in Israel. Quite a number of them found a first home in nearby Be'er Ya'aqov.

During all these periods that there was some connection between Palestine or Israel with Iraq, the one Fils coin from 1938 was still legal tender, yet it is possible that we have to look for still quite another source of the coin.

References

- Bar, A. & Haimovitch, G., 2011. A field guide to Reptiles and Amphibians of Israel. 245 pp. Herzliya.
- David, Y., 2008. [Be'er Ya'akov – One Hundred Years of Settlement – The Story of a Moshava.] 278 pp. Be'er Ya'akov. [in Hebrew]
- Krause, Ch.L. & Mishler, C., 1989. Standard Catalog of World Coins. 1792 pp. Krause Publications, Iola.
- Mendelssohn, H. & Yom-Tov, Y., 1999. Fauna Palaestina – Mammalia of Israel. 439 pp., 37 plates. The Israel Academy of Sciences and Humanities, Jerusalem.
- Mienis, H.K., 2021. A German coin from the time that the Spohn farm was established in what is now known as kibbutz Netzer Sereni, Israel. *Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes*, 29: 7-9.
- Peleg, A., 1978. [70 Years of the settlement of Be'er Ya'akov.] 87 pp. Local Municipality Be'er Ya'akov. [in Hebrew]

Een Marmergrondel *Proterorhinus semilunaris* in de Famberhorst, Joure

Henk K. Mienis

Kibboets Netzer Sereni, IL-7039500 Israël

mienis@netzer.org.il

A Tubenose goby *Proterorhinus semilunaris* in the Famberhorst, Joure

During fieldwork carried out in the Nature Reserve the Famberhorst, Joure, the Fryske Marren, a specimen of the exotic Tubenose goby *Proterorhinus semilunaris* (Heckel, 1837) was caught in a small side arm of the Jonkersloot on 5 October 2020. This fish species from the Danube has been recorded for the first time from the Netherlands in 2002. The first record from Friesland dates from 2011, since then it has been encountered over a large part of that northern province but was not yet known from Joure.

Tijdens het uitvoeren van veldwerk in het natuurgebied de Famberhorst in Joure, de Fryske Marren, Friesland, op 5 oktober 2020, vond ik een visje in het schepnet wat in gebruik voor het vangen van aquatische slakken en mossels. Het kleine exemplaar werd gevangen in een zijslotje van de Jonkersloot, dat functioneert om het water in de sloten behorende tot de Famberhorst op peil te houden. Het visje zag er heel anders uit dan gebruikelijke stekelbaarsjes of voorntjes die zo nu en dan gevangen werden.

Met behulp van de uitstekende 'Fisk Atlas Fryslân' (Melis & Koopmans, 2015) kon het visje gedetermineerd worden als een Marmergrondel *Proterorhinus semilunaris* (Heckel, 1837), Familie Cobitidae (Fig. 1). Deze grondel wordt gekarakteriseerd door twee buisvormige verlengingen van de neusopeningen (Fig. 2), dit kenmerk werd zelfs gebruikt voor de Engelse naam van deze grondel 'Tubenose'!

Fig. 1: De Marmergrondel *Proterorhinus semilunaris*
Foto Jelger Herder

De Marmergrondel is van oorsprong een vis uit Oost Europa en komt van nature voor in het gebied van de Donau. Door het graven van het Main-Donau kanaal ontstond er een verbinding tussen de Donau en de Rijn in 1992 met het gevolg dat een groot aantal fauna elementen vanuit het Donau gebied in het gebied van de Rijn zijn doorgedrongen en zo ook in Nederland.

De Marmergrondel wordt maximum 11.5 cm lang. Het werd voor het eerst uit Nederland vermeld van de Waal bij Nijmegen (Winter, 2002). Daarna is het echter

snel gegaan wat betreft zijn verspreiding in Nederland, maar Friesland is daarin wat achter gebleven waar de soort pas in 2011 in de Makkumer Waarden werd aangetroffen. Op de verspreidingskaart in Melis & Koopmans (2015) komen slechts enkele vindplaatsen voor in het Friese binnenland in de buurt van Lemmer en tussen Lemmer en Sneek. Volgens de verspreidingskaart bijgehouden door RAVON komt de Marmergrondel nu echter reeds heel algemeen voor in zuid-west, zuid en oost Friesland (website ravon.nl, 2021).

Fig. 2: Buisvormige verlengingen van de neusopening bij de Marmergrondel
Foto Oz Rittner

De Marmergrondel is slechts een uit of vijf exotische grondels die tegenwoordig in Nederland voorkomen. Deze grondels zijn bijna allemaal vrij agressieve, invasieve soorten die de bodemfauna in Nederlandse wateren bedreigen (Spijkmans *et al.*, 2010). Dit invasieve visje kon dus in de Jonkersloot en daarom ook in de Famberhorst verwacht worden. Of we er blij mee moeten zijn, laat ik aan de lezer over.

Dankwoord

Mijn dank gaat uit naar Jelger Herder (RAVON) voor zijn foto van een Marmergrondel en naar mijn collega Oz Rittner (Steinhardt Museum of Natural History, Tel Aviv University) voor zijn foto van de karakteristieke buisjes aan de neusopeningen van het gepreserveerde exemplaar uit de Famberhorst in de SMNH viscollectie.

Geraadpleegde literatuur

- Melis, J. & Koopmans, M., 2015. Fisk Atlas Fryslân. Verspreiding en ecologie van zoetwatervissen in Fryslân. 240 pp. Fryske Akademy Nûmer 1087, Botkerige 33. Bornmeer, Gorredijk.
- Spijkmans, F., Herder, J., van Kessel, N & Leuven, R., 2010. Opmars van de grondels. *Visionair*, 18: 4-7.
- Winter, H.H., 2002. Nieuwe vissoort in Nederland: de Marmergrondel. *Trends in Water*, editie 7.

Geraadpleegde website

ravn.nl/Soorte/Soortinformatie/marmergrondel-exoot (geraadpleegd 13 januari 2021)

De Parkoorworm *Apterygida media* komt ook voor in de Famberhorst, Joure

Henk K. Mienis

Kibboets Netzer Sereni, IL-7039500 Israël

mienis@netzer.org.il

The Short-winged earwig *Apterygida media* occurs also in the Famberhorst, Joure

In autumn 2020 a female Short-winged earwig *Apterygida media* was encountered in a glue-trap near the rear entrance of the Nature Reserve the Famberhorst in Joure, Friesland. This is the second find of that earwig species in Joure within a period of slightly more than a year. Both finds in Joure took place rather close to each other.

In de herfst van 2019 heb ik naast de algemene Gewone oorworm *Forficula auricularia* voor het eerst de Parkoorworm *Apterygida media* aangetroffen in Friesland (Mienis, 2020). Ik trof tot mijn verrassing een mannelijk exemplaar aan in mijn tijdelijke slaapkamer op de Boerensingel 11 in Joure.

In de afgelopen herfst heb ik op 15 september 2020 een tweede exemplaar van de Parkoorworm in Joure aangetroffen in een lijmvat die ik had opgehangen op ongeveer 1.5 m hoogte aan de zijkant van het hek dat de achteringang van de Famberhorst afsluit. Dit keer had ik te maken met een vrouwelijk exemplaar.

De Parkoorworm heeft slechts rudimentaire achtervleugels en is daarom een slechte vlieger. Het zijn echter net als de meeste andere oorwormen heel goede kruipers en kunnen zich uitstekend voortbewegen in de vegetatie of op bomen. Dit verklaart dan ook de aanwezigheid van dit exemplaar in de lijmvat.

Parkoorworm *Apterygida media* (♀)
Foto Roy Kleukers

Deze vondst maakt het aannemelijk dat de Parkoorworm niet alleen in de Famberhorst voorkomt maar ook verwacht kan worden in het nabijgelegen Park Heremastate. Beide parkachtige gebieden: Heremastate en de Famberhorst, zijn gelegen op een afstand van 100-200 meter van de eerste vindplaats op de Boerensingel.

Geraadpleegde literatuur

Mienis, H.K., 2020. Vondsten van Oorwormen – Dermaptera in Friesland. *Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes*, 27: 14-16.